

III. ТЕРМІНОЛОГІЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИДАКТИКИ. ТЕОРІЯ ТЕРМІНОГРАФІЇ ТА ПРАКТИКА УКЛАДАННЯ ГАЛУЗЕВИХ СЛОВНИКІВ

УДК 811.161.2'38

<https://orcid.org/0000-0003-4622-9559>

Т.А. КОЦЬ
м. Київ, Україна

ПОНЯТТЯ «МОВНА СВІДОМІСТЬ» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ

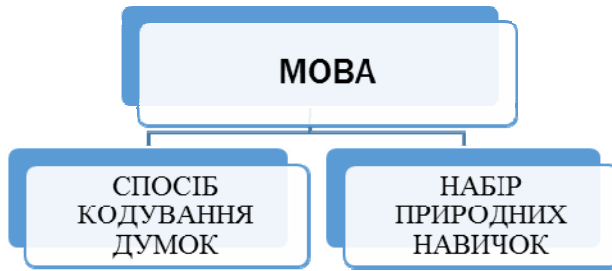
У статті здійснено аналіз історіографії та історіософії поняття «мовна свідомість» у проєкції на терміносистему сучасної лінгвістики. Запропоновано дефініцію терміна, з'ясовано його інтегративні зв'язки, родово-видові кореляції в синхронії і діахронії. В історичному аспекті встановлено формування народної і суспільної мовних свідомостей та їх текстової реалізації. Враховано лінгвокультурний, соціокультурний, когнітивний, комунікативний чинники для всебічного розкриття змісту поняття мовна свідомість та диференціації споріднених із ним мовознавчих понять.

К л ю ч о в і с л о в а: мовна свідомість, народна свідомість, суспільна мовна свідомість, мовна картина світу, текст.

Мовна свідомість – поняття для лінгвістики відносно нове і ще недостатньо вивчене, проте важливе для аналізу національно-когнітивних механізмів мови і в синхронії, і в діахронії. Українські мовознавці вводять його в науковий обіг лише на початку ХХІ ст. і не подають чіткої дефініції. Прозора семантика назви насамперед говорить про інтегративність терміна (зв'язок лінгвістики і психології) і його етнокультурний вимір. Така проблематика актуальна також з огляду на сучасний період функціонування мови, позначений надмірною експресивністю вербального сприйняття дійсності, що є наслідком психологічного спротиву війні й утвердження нової форми суспільного мислення. Мета дослідження – на основі джерельної бази західноєвропейської лінгвістики всебічно вивчити питання вживання поняття «мовна свідомість», запропонувати його визначення, дослідити текстову реалізацію і з'ясувати статус в лінгвістичній терміносистемі.

У західноєвропейському мовознавстві термін *мовна свідомість* функціонує з другої половини ХХ ст. Його тлумачать по-різному, виходячи з того, що 1) мова – це не лише засіб спілкування, а й спосіб кодування думок (Fodor, 1975: 2008), а свідомість – доступ до наших думок для дії та звіту, так звана «свідомість доступу» (Block, 1995). Це дає підстави розглядати мову як необхідну умову для свідомості; 2) мова – набір природних навичок, які є результатом взаємодії з навколишнім середовищем (Gibson, 1979).

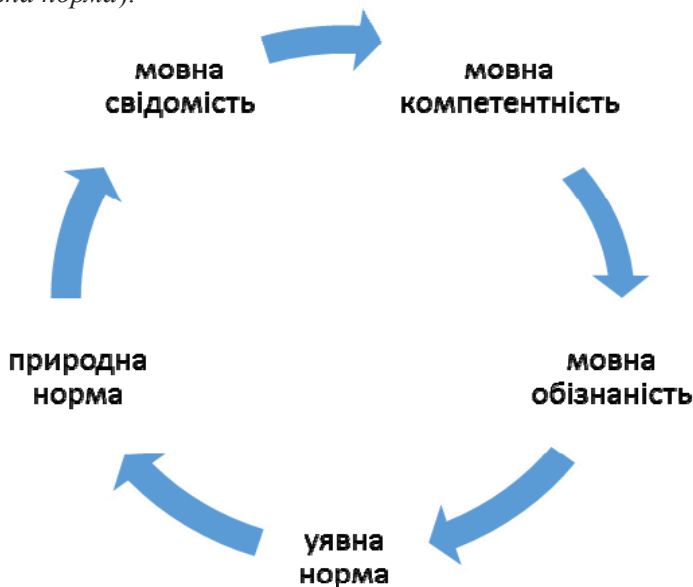
© Т.А. КОЦЬ, 2023

Основна ідея такого підходу полягає в тому, що мовні навички можуть бути абстрактними та логічними внаслідок здатності людини всебічно контактувати з довкіллям.

Німецький учений Г. Ейгер диференціює такі основні функції мовної свідомості: відображувальну, яка створює *мовну картину світу* й реалізується в мовних значеннях, мовних формах і типах зв'язку між словами; оцінну (з урахуванням різних типів оцінності); орієнтувально-селективну, що забезпечує орієнтування в ситуації з метою вибору мовних засобів; інтерпретаційну, яка реалізується в двох аспектах: внутрішньомовному і міжмовному; регулятивну, що виступає у вигляді механізмів зворотного зв'язку (здійснює контроль за мовними операціями й забезпечує оцінку висловлення з погляду відповідності чинним нормам) (Ейгер, 1990: 38–45).

У слов'янському мовознавстві переважно розвивають теорію, що мовна свідомість – це насамперед мовний досвід, і вживають це поняття як синонімію термінів *мовне чуття*, *мовна компетентність*, *мовна обізнаність* (Суган 2002; Георгиева; Němcová). С. Гайда доповнює цей синонімічний ряд поняттями «уявна норма», «природна внутрішня мовна норма», зміст яких передає прозора семантика загальноживаного вислову *здоровий мовний глузд*, які реалізуються в мовній практиці (в українському мовознавстві усталився термін *дескриптивна норма*).

Вони корелюють із «зовнішнім мовним стандартом – узвичаєною нормою» (у нас – літературним стандартом) (Gajda 1987: 586). А. Марковський розвиває на основі цього теорію про соціальний вимір мовної свідомості – як «сукупності суджень про мову та погляди на мову, властиві певній людині, що переважають у певному середовищі чи соціальній групі» (Markowski, 1992). Вони переважно інтуїтивно зрозумілі, не утворюють цілісної системи, але можуть бути підкріплені знаннями мови (Markowski, 1998).

Українські лінгвісти пропонують широке розуміння мовної свідомості як механізму управління мовною діяльністю, який формує, зберігає та перетворює мовні знаки, правила їх поєднання і вживання, а також ставлення людини до мови та її елементів (Гнатюк, 2010). Це поняття увійшло в науковий обіг у зв'язку з поглибленням аналізу внутрішньої форми слова, вивченням мовної картини світу на матеріалі усної народної творчості (Єрмоленко 2016).

Вербальне вираження мовної свідомості реалізується в мовній поведінці, визначеній комунікативною ситуацією з її лінгвальним наповненням та репрезентативністю екстралінгвальних параметрів мовця і водночас відображає зв'язок з інтелектуалізованою (приспосованою до певного етапу функціонування мови, узагальненою, придатною до дидактичної мети) абстрактною моделлю структурування соціокультурних типів мови, представлених певним тезаурусом (Бибик, 2013).

Як і в польській науці, вітчизняні дослідники розрізняють індивідуальну мовну свідомість з чотирма основними блоками елементів – мовними знаннями, мовними чуттями, мовними оцінками й мовними настановами, основою якої є суспільна свідомість (Селігей, 2012).

За переважною більшістю теорій губиться один із визначальних складників поняття, а саме його етнокультурний вимір. Саме він дає змогу встановити родово-видовий зв'язок з етнокультурною свідомістю, яка є відображенням національного ціннісно-ментального сприйняття світу. Її основою є духовні цінності, традиції, звичаї, закодовані в усно-поетичних і писемних творах. Застосовуючи алгоритм інваріантно-прототипного аналізу терміна, можна встановити категоріальне значення поняття «мовна свідомість», диференціювати його варіанти й визначити ядерну й периферійну зони їх реалізації.

Усебічний аналіз поняття «мовна свідомість» обґрунтовує його *статус як психолінгвістичної категорії, яка охоплює вербалізовані засобами національної мови результати ментальної діяльності, сприйняття та засвоєння інформації*. Її одиницями є *концепти* (етноцентризми), які реалізуються в мові за допомогою асоціативно-вербального тезауруса: слів, словосполучень, висловлювань, граматичних та логічних категорій, граматичних та текстотвірних форм, функціонування інтенційно-мотивувального механізму. На синхронному зрізі в мові постійно взаємодіють два різновиди вербальних виявів мовної свідомості: 1) пов'язаний із формуванням сталого механізму функціональних структур асоціативно-вербальних тезаурусів, виробленого ядра мереж, слів, граматичних і логічних категорій, що є виявом тяглості національної пам'яті; 2) пов'язаний із динамічними, насамперед оцінними, процесами у вербальних мережах, словесних структурах, інтенційних виявах.

Становлення мовної свідомості в діяхронії відбувалося разом із розвитком суспільства. У доетнічний період – це було підсвідоме втілення світобачення певної групи людей у словесній формі. У часи народження етносу сформу-

валася народна (національна) мовна свідомість (лінгвокультурна свідомість) зі специфічним національним мовомисленням і світосприйняттям, ціннісними орієнтаціями культури, з відповідними мовними стереотипами, ідіомами, пареміями, метафорами та стійкими стилістичними фігурами [*золота діжа (сонце), діжа з хлібом (місяць); дівчина – червона калина; як мак розпускався; завертати літа на калиновім мості*] (Єрмоленко, 2007). Народна мовна свідомість культуророзумовлена, вона інтегрує знання про культурні предмети, правила й норми комунікативної поведінки, поєднує національно мотивовані когнітивно-емоційні й аксіологічні структури. Джерелом її вивчення є фольклорні тексти.

На основі національної свідомості в період державотворення формується *суспільна мовна свідомість*, виразниками якої є тексти української публіцистики, мемуарів, що відбивають динаміку цінностей суспільства, є синхронним виявом світоглядних засад певної людини, колективів, ідеологічних течій. Цей вияв мовної свідомості дуже динамічний, адже утримує зв'язок із лінгвокультурною свідомістю, але на ньому постійно позначаються мовна політика держави, політична ідеологія, ціннісні орієнтири позамовного світу.

У часи активізації національно-визвольних рухів в Україні (початок, кінець ХХ ст.) переважала етноцентрична суспільна мовна свідомість із усвідомленням рідної мови як символу національної ідентичності. Її виявом є оцінні структури з ядреним поняттям «рідна мова» як центрального об'єкта суспільної думки відповідних історичних періодів (Коць, 2018: 67).

Преса початку ХХ ст. наголошувала на необхідності навчання в школі рідною мовою: *... спершу дитину треба просвітити її рідною мовою, а там далі, як школяр по своєму привчиться, то він усяку мову і всякі науки пройде і спроможеться тую науку в житті використати* (Маяк, 02.01.1912). Звичними були заклики до молоді вступати до шкіл, подавалася статистична інформація, звіти про збільшення кількості українських шкіл та численні пожертви на їх розвиток. Саме поняття «школа» у свідомості не лише інтелігенції, а й звичайного українця мало позитивну оцінку, напр.: *Неосвіченість – це національне лихо; Школа, як і мова, – душа народу; Школа – це майбутнє української мови* (Маяк, 12.07.1915); *Школа – порятунок народу* (Селянське слово, № 14, 1918). Такі гасла були на перших сторінках усіх українськомовних видань. Негативно оцінювалося зросійщення і сполячування шкіл. Викладання російською мовою, на думку М. Грушевського, призвело до неосвіченості українців. Діти після закінчення школи не вмiли ні читати, ні писати (Грушевський, 1913: 34). Суспільна мовна свідомість формувалася через заперечення всього, що було пов'язане зі зросійщенням. На перших сторінках подавали статті про жахливе становище дітей в російських школах: *Учні нічого не знають, адже вони нічого не розуміють, тікають зі шкіл* (Наше село, 04.01.1918); *За умови українізації наука б краще вдавалася, селянські діти не дичавили б і не нівечили б їхні молоді душі теперішня «обрусительна» школа – оте «старанное мѣсто» в нашому краєвому, українському житті* (Наше село, 02.01.1914).

У ЗМК кінця ХХ – початку ХХІ ст. в умовах державності знову відроджується етноцентрична мовна свідомість. Усталене в інформаційному просторі й у суспільній свідомості словосполучення і ядерне поняття «державна мова» асоціюється з її правовим та офіційним статусом: *Державна українська мова має бути одна, але на рівні культури ми повинні шанувати всі національ-*

ності, які живуть в Україні (Київ, 13–19.02.2010). Усталені в публіцистичних текстах словосполучення *державна мова* і *українська мова*, як правило, ідентичні за змістом і функціонують як синонімічні, напр.: *І передусім ідеться про те, в який спосіб державна мова заходить у життя кожного конкретного українця починаючи зі школи, причому байдуже, якого саме українця – україно-, російсько-, угорсько- чи якогось іще іншомовного* (Український тиждень, № 34, 2020); *23% підтримали чинну законодавчу ситуацію «українська мова – державна, російська мова має такі самі права, як мови інших національних меншин», і ще 14% вибрали варіант, що приблизно відповідає реальній мовній ситуації в нинішній Україні: «українська мова – державна, російська вживається лише як розмовна»* (Дзеркало тижня, № 46, 2020).

Показово, що слово *мова* на початку ХХІ ст. набуває семантики «ознака національної ідентичності», напр.: *Юлія Володимирівна збирається виховувати у зростаючого покоління «тверду віру в Бога», запроваджувати духовну освіту дітей та молоді, надати рівного статусу духовній та світській освіті, відроджувати українську мову, розвивати культуру, відновлювати національні світоглядні традиції та правдиву національну історію* (Львів, 8.12.2009); *Людина без самоідентифікації з конкретною територією, мовою, культурою і традицією втрачає себе, або просто не знаходить* (Київ, 22.12.2009). Виразно позитивної контекстуальної оцінності *мовна ідентичність* набуває у зв'язку з російсько-українською війною, пор.: *Прочитала допис редакторки з Маріуполя: «Перше, що зроблю після перемоги, напишу в школі сина заяву про відмову від російської мови»... – Це написала моя редакторка, Ганна Мурликіна. Це її протест проти того, що вчинили з нашим містом рашисти. Вона розуміє, що мова має значення. Мова – ідентифікація людини. Маємо розірвати будь-які стосунки з росією. І стати для них чужою країною! Наш сайт на п'ятий день повномасштабної війни повністю перейшов на українську мову* (Високий замок, 4.09.2022).

Упродовж історії літературної мови на формування суспільної свідомості більшою або меншою мірою впливали мовні особистості: письменники, культурні, громадські діячі, учені, які, репрезентуючи національну, суспільну свідомості відповідної історичної доби в епістолярії, мемуарній прозі, публіцистичних текстах, пропонували власну вербальну рефлексію оцінності. Особливості мовної свідомості суспільства, певного колективу, окремої особистості на певному часовому проміжку зумовлюють різні чинники – і власне мовні, й позамовні (політичні, соціальні, культурні тощо)» (Гнатюк, 2010: 156). Мовна свідомість і її етнокультурна специфіка визначається потенційною можливістю різних позицій мовної особистості (суб'єкта), яка обробляє сприйняту інформацію і висловлює знання засобами національної мови.

У цьому випадку виявами мовної свідомості є семантикон видатних письменників, культурних діячів, що активується одиницями лексики національної мови, зумовленого особистим когнітивним і комунікативним досвідом. Квінтесенція мовної свідомості знакової для української культури особистості – крилаті вислови (*Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя* (Т. Шевченко); *Ліпше вмерти біжучи, ніж жити гниючи* (І. Багрянйий); *Віддай людині крихітку себе. За це життя наповнюється світлом* (Л. Костенко).

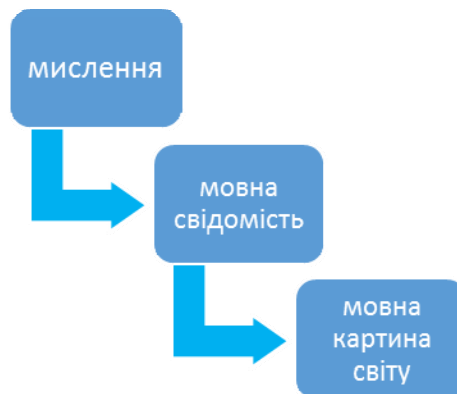
Збіги в когнітивному та комунікативному досвіді членів мовного колективу, що визначають схожість семантикону, зумовлюють можливість реконструкції

мовної свідомості етносу, який використовує національну мову. Ї у виборі мовних засобів, і в процесах розуміння тексту беруть участь як несвідомі механізми, так і усвідомлені дії. Межа між усвідомленим і неусвідомленим індивідуальна й ситуативно зумовлена.

Мовна свідомість формується в процесі засвоєння мови й удосконалюється впродовж усього життя, зокрема розширюються і поглиблюються знання індивіда про правила й норми мови, про функціонування нових слів і значень, розвиваються навички комунікації в різних сферах, засвоюються інші мови. Освіченому суспільству притаманна *комунікативна мовна свідомість* – сукупність комунікативних знань і комунікативних механізмів, норм і правил, які забезпечують спілкування людини в суспільстві. Досвід комунікації в різних ситуаціях спонукає до усвідомлення структури мови, норм і правил уживання, уможливорює здатність свідомості розділяти літературну норму й відхилення від неї, розрізняти мовні стилі (Єрмоленко, 2016). Мову в такому випадку можна розглядати як закріплену в мовній свідомості потенційну систему знань мовних засобів і способів їх реалізації в умовах процесу мовомисленнєвої діяльності, а норму – як зразкову модель уживання одиниць мови в конкретній ситуації спілкування. Мова забезпечує матеріальне втілення всіх можливостей мовної системи в процесі комунікації, зокрема й сферу узусного вживання, а мовна свідомість утримує ще й узагальнені, але неусвідомлені правила застосування мовного матеріалу.

Необхідною умовою становлення мовної свідомості є *мислення* – одна з найвищих психічних функцій, що забезпечує здатність переробляти інформацію з метою вирішення різноманітних суспільних завдань.

Поняття мовної свідомості ширше в кореляції з *мовною картиною світу*. Картина світу, як один з компонентів мовної свідомості, є, з одного боку, результатом її функціонування, закріпленим в лексиконі і граматиці національної мови, а з іншого, – основою для орієнтування в комунікативній ситуації.

Ключовим поняттям у різних дефініціях мовної свідомості є рефлексія (ставлення суб'єкта до об'єкта: суб'єкт входить у картину світу як спостерігач, який фіксує просторові, тимчасові та інші характеристики об'єкта і дає їм суб'єктивну оцінку).

У творчому моделюванні засобів вербального вираження будь-якої сутності на мовну свідомість носіїв впливають і об'єктивна реальність (напр., використовуючи нові словотворчі моделі), й індивідуальне мовне чуття. Крім того, на певному етапі мовного розвитку до цього процесу можуть додаватися і віяння швидкоплинної стилістичної моди, що детермінують вибір тієї чи тієї форми, що свідчить про високий ступінь розвиненості мови, уже здатної надати своїм носіям свободу вибору.

Мовна свідомість – це лінгвістична категорія, яка не лише поглиблює знання про когнітивні механізми мови, а й утримує зв'язок із національною ідентичністю. Усі її різновиди (народна, суспільна й етноцентрична, комунікативна) – це динамічний, культурно та соціально зумовлений і невід'ємний елемент історії літературної мови. Вони змінюються разом із розвитком нації, набувають нових форм і виявів, удосконалюються синхронно з формуванням свідомого, інтелектуального суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бибик, С.П. (2013). *Усна літературна мова в українській культурі повсякдення*. Ніжин: Аспект-поліграф.
2. Георгиева, М. Езикът на медиите: езиково съзнание, норма и грешка. *Orbis linguarum*. Volume 20. Issue 1. URL: <https://doi.org/10.37708/ezs.swu.bg.v20i1.7>
3. Гнатюк, Л.П. (2010). *Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції*. Київ: ВПЦ «Київський університет».
4. Грушевський, М. (1913). *Про українську мову і українську школу*. Київ.
5. Ейгер, Г.В. (1990). *Механізми контролю мовної правильності висловлювання*. Харків.
6. Єрмоленко, С. (2007). *Мова і українознавчий світогляд*. Київ.
7. Єрмоленко, С.Я., Вокальчук, Г.М., Ганжа, А. Ю. & та ін. (2016). *Територія мови Тараса Шевченка*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого.
8. Коць, Т.А. (2018). *Українське слово в пресі кінця XIX – початку XXI ст.: динаміка літературної норми*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого.
9. Селігей, П. (2012). *Мовна свідомість: структура, типологія, виховання*. Київ: Києво-Могилянська академія.
10. Berwick, R.C. & Chomsky, N. (2016). *Why Only Us: Language and Evolution*. Cambridge, MA: The MIT Press.
11. Block, N. (1995). On a confusion about a function of consciousness. *Behavioral and Brain Sciences*, 18 (2), 227–247.
12. Cygan, S. (2002). Zagadnienie świadomości językowej w Literaturze językoznawczej. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Folia 6. Studia Linguistica I*, 47–54.
13. Fodor, J.A. (1975). *The Language of Thought*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
14. Fodor, J.A. (2008). *LOT 2: The Language of Thought Revisited*. New York: Oxford University Press.
15. Gajda, S. (1987). Nauka o kulturze języka. *Polonistyka*, 8, 581–592.
16. Gibson, J.J. (1979). *The Ecological Approach to Visual Perception*. Boston: Houghton Mifflin.
17. Markowski, A. (1992). *Polszczy znakońca XX wieku*. Warszawa.
18. Markowski, A. (1998). *Postawy użytkowników wobec języka*. Warszawa.
19. Montemayor, C. & Haladjian, H.H. (2015). *Consciousness, Attention, and Conscious Attention*. Cambridge, MA: MIT Press.
20. Němcová, E. *Jazykové postoje ako indikátor jazykového vedomia*. Retrieved from https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/133372.pdf

Tetiana Kots

THE CONCEPT OF «LANGUAGE AWARENESS» IN THE MODERN LINGUISTIC TERMINOLOGY

The article analyzes the historiography and historiosophy of the concept of linguistic consciousness in the projection onto the term system of modern linguistics. The definition of the term is proposed, its integrative connections, generic-species correlations in synchrony and diachrony are clarified. In the historical aspect, the formation of national and social linguistic consciousness and their textual implementation is established. Linguistic, sociocultural, cognitive, communicative factors are taken into account for the comprehensive disclosure of the content of the concept of linguistic consciousness and the differentiation of linguistic concepts related to it.

A comprehensive analysis of the concept of language consciousness justifies its status as a psycholinguistic category that covers the results of mental activity, perception and assimilation of information verbalized by means of the national language. Its units are concepts (ethnocentrism), which are realized in language with the help of an associative-verbal thesaurus: words, phrases, expressions, grammatical and logical categories, grammatical and textual forms, functioning of the intentional-motivational mechanism. In the language, two types of verbal manifestations of linguistic consciousness constantly interact: 1) associated with the formation of a stable mechanism of functional structures of associative-verbal thesauri, the developed core of networks, words, grammatical and logical categories, which is a manifestation of the durability of national memory; 2) connected with dynamic, primarily evaluative, processes in verbal networks, verbal structures, intentional images.

Linguistic consciousness in all its varieties (folk, social and ethnocentric, communicative) is a dynamic, culturally and socially conditioned and integral element of the history of the literary language. It changes along with the development of the nation, acquires new forms and manifestations, improves synchronously with the formation of a conscious, intellectual society.

Keywords: linguistic consciousness, national consciousness, social linguistic consciousness, linguistic picture of the world, text.

REFERENCES

1. Bybyk, S.P. (2013). *Usna literaturna mova v ukrainskii kulturi povsiakdennia* [Oral literary language is everyday in Ukrainian culture]. Nizhyn: Aspekt-polihraf (in Ukr.).
2. Georgyeva M. *Yezыkt na mediite: yezыkovo soznanie, norma, i greshka. Orbis linguarum*. Volume 20. Issue 1. Retrieved from <https://doi.org/10.37708/ezs.swu.bg.v20i1.7> 57 (in Bulg.).
3. Hnatiuk, L.P. (2010). *Movnyi fenomen Hryhoriia Skovorody v konteksti staroukrainskoi knyzhnoi tradytsii: monohrafiia* [The linguistic phenomenon of Hryhoriy Skovoroda in the context of the old Ukrainian book tradition]. Kyiv: VPTs «Kyivskyy universytet» (in Ukr.).
4. Hrushevskyy, M. (1913). *Pro ukrainsku movu i ukrainsku shkolu* [About the Ukrainian language and the Ukrainian school]. Kyiv (in Ukr.).
5. Eifer, H.V. (1990). *Mekhanizmy kontrolya yazykovoї pravyl'nosti vyskazyvaniya* [Mechanisms for controlling the linguistic correctness of an utterance]. Kharkiv (in Ukr.).
6. Yermolenko, S. (2007). *Mova i ukraїnoznavchyi svitohliad* [Language and the world-view of Ukrainian studies]. Kyiv (in Ukr.).
7. Yermolenko, S.Ya., Vokalchuk, H.M., Ganzha, A.Yu. [et al]. (2016). *Terytoriia movy Tarasa Shevchenka* [Taras Shevchenko's language territory]. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho (in Ukr.).

8. Kots, T.A. (2018). *Ukrainske slovo v presi kintsia XX – pochatku XXI st.: dynamika literaturnoi normy* [The Ukrainian word in the press of the late 19th and early 21st centuries: the dynamics of the literary norm]. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho (in Ukr.).
9. Selihei, P. (2012). *Movna svidomist: struktura, typolohiia, vykhovannia* [Language consciousness: structure, typology, education]. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia (in Ukr.).
10. Berwick, R.C. & Chomsky, N. (2016). *Why Only Us: Language and Evolution*. Cambridge, MA: The MIT Press (in Eng.).
11. Block, N. (1995). On a confusion about a function of consciousness. *Behavioral and Brain Sciences* 18 (2), 227–247 (in Eng.).
12. Cygan, S. (2002). Zagadnienie świadomości językowej w Literaturze językoznawczej. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Folia 6. Studia Linguistica I*. S. 47 – 54 (in Pol.).
13. Fodor, J.A. (1975). *The Language of Thought*. Cambridge, MA: Harvard University Press (in Eng.).
14. Fodor, J.A. (2008). *LOT 2: The Language of Thought Revisited*. New York: Oxford University Press (in USA).
15. Gajda, S. (1987). Nauka o kulturze języka. *Polonistyka*, 8, 581–592 (in Pol.).
16. Gibson, J.J. (1979). *The Ecological Approach to Visual Perception*. Boston: Houghton Mifflin (in Eng.).
17. Markowski, A. (1992). *Polszczy znakońca XX wieku*, Warszawa (in Pol.).
18. Markowski, A. (1998). *Postawy użytkowników wobec języka*. Warszawa (in Pol.).
19. Montemayor, C. & Haladjian, H.H. (2015). *Consciousness, Attention, and Conscious Attention*. Cambridge, MA: MIT Press (in Eng.).
20. Němcová, E. *Jazykové postoje ako indikátor jazykového vedomia*. Retrieved from https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/133372.pdf (in Pol.).

УДК 811.161.2'373.46'374

<https://orcid.org/0000-0002-8605-0388>

<https://orcid.org/0000-0001-6309-0363>

<https://orcid.org/0000-0003-3950-8541>

<https://orcid.org/0000-0001-8393-4615>

О.І. ВАСЕЦЬКА, І.А. КАЗИМИРОВА, Ю.А. ЧЕРНОБРОВ, Н.О. ЯЦЕНКО
м. Київ, Україна

ІСТОРІЯ ТЕРМІНА В СЛОВНИКУ

У статті описано алгоритм укладання «Історичного словника лінгвістичних термінів» – праці, у якій буде представлено формальну й семантичну еволюцію термінів українського мовознавства від найдавніших часів до середини XX ст. Схарактеризовано всі етапи роботи над таким словником – від добирання джерел фактичного матеріалу до формування словникової статті. Подано фрагменти реєстру, зразки лінгвістичних профілів окремих джерел, діахронійних когнітивних карт лінгвістичних термінів, а також окремі словникові статті.

© О.І. ВАСЕЦЬКА, І.А. КАЗИМИРОВА, Ю.А. ЧЕРНОБРОВ, Н.О. ЯЦЕНКО, 2023